

majetkových poměrů před prvorepublikovou pozemkovou reformou. A zejména by se nesmířili s manipulativním zneužíváním hesla demokracie v zájmu těch či oněch prospěchářských elit, i militantně zahraničně zaměřených.

„Opravdové demokracii nestačí instituce, ona potřebuje lidí, lidí živých, tedy lidí věřících v poslání svého státu a národa... Naše demokracie je mravním úkolem nejen úředníků a vojáků, nýbrž všech občanů. Naše demokracie musí být stálou reformou, revolucí, ale revolucí hlav a srdcí.“ To řekl náš první prezident ve svém poselství k národu dne 28. října 1928. A to má nadčasovou platnost.

Masarykovy myšlenky o národnosti a mezinárodnosti, o národě a lidstvu, o toleranci a sdružování národů usvědčují ze zaslepené předpojatosti naše „antipatrioty“, kteří zastáncům národní identity podsouvají šovinismus, provincialismus, skupinový egoismus, xenofobii ba i rasismus. Místo národní orientace ve státě, která prý je počátkem lidského neštěstí, protože prý organizuje stát proti jiným národům, bychom se prý měli orientovat všelidsky, na lidstvo, případně kosmicky, k vesmírnému bytí a transcendentnu. Ale podobné rady svědčí jen o neschopnosti spojit domov se světem.

Vlast vskutku není „nora“ ani „nevětraný pelech“ ani „dvorek, přes jehož zídku nevidíme za humna“, jak usoudila svého času hlava našeho polistopadového státu. A není to ani „nedostatek vlastního rozumu a svědomí“, pociťuje-li člověk starost o osud svého národa. Spíše opak svědčí o absenci rozumu a svědomí. Češství (českoslovenství), kterému nás učí Masaryk, není zahleděno samo do sebe, ale vyznačuje se mnohostrannými přesahy ve smyslu společensko-politickém, morálně filozofickém, kulturním a sociálním v prostoru i čase, se zřetelem na minulost, přítomnost i budoucnost. A je velice současné. Cožpak se to netýká dneška, když, s pohledem upřeným do minulosti, do 15. století, kdy došlo k utužení nevolnictví, Masaryk řekl: „Láska k moci a bohatství zvítězila nad českým srdcem a rozumem.“ Nestalo se totéž i o pět století později?

A není velice současný i závěr jeho „České otázky“, který zní: „Z krize této není východu, než návratem k našemu národnímu programu vlastní cesty mezi dějinnými cestami jiných národů v Evropě.“ Domnívám se, že tento závěr - po všech historických peripetiích – dnes znovu a velice výstižně a naléhavě platí.

Redakce: J. Skalský

Připravil: dr. O. Tuleškov

Vydalo Křesťanskosociální hnutí ve spolupráci s Nezávislou skupinou Věrní zůstaneme a Českým národním sdružením jako svou 745. publikaci určenou pro vnitřní potřebu českých národních organizací, Praha, 27. října 2021.

Webová adresa: www.ceskenarodnilisty.cz
e-mail: vydavatel@seznam.cz

Estránky: www.ceske-narodni-listy.estranky.cz
FB: : https://www.facebook.com/%C4%8Cesk%C3%A9-n%C3%A1rodn%C3%AD-listy-107618950706191/?modal=admin_todo_tour

Tomáš Garrigue Masaryk - prezident Osvoboditel 1

Problém malého národa Stará otázka znovu aktuální

Musíme konečně žít sobě, žít kladně a beze strachu.
Jít bez bázně svou vlastní českou cestou.

T.G.Masaryk

Píše se rok 1886. Česká veřejnost žije už 26 let obnoveným politickým a spolkovým životem. Političtí vůdcové formulují státoprávní program. Jsou v trvalém napětí s vídeňskou vládou, narůstají antagonismy. Zápasí se o uznání českého jazyka ve školách a v úřadech, spory se vedou o zřízení každého jednotlivého českého gymnázia, každé střední školy. Proti sobě stojí Češi a Němci, o politickou strategii a taktiku vedou spory dvě strany, Staročeši a Mladočeši. Teprve nedávno /1882/ byla rozdělena pražská universita na českou a německou. Česká byla velmi chudě vybavena a jen někteří profesori tu přednášeli česky. Shodou okolností právě profesori české university, Gebauer, Masaryk a Goll vypověděli v té době boj proti pravosti rukopisů Královédvorského a Zelenohorského. Ten spor v skrytu doutnal již od doby, kdy se RKZ objevily, od r.1817, 1818. Plně se však rozhořel na stránkách časopisu Atheneum, který Masaryk založil r.1883 jako „list pro vědeckou literaturu a kritiku“. V souvislosti s rukopisným bojem skupina horlivých Masarykových stoupenců založila r.1886 časopis Čas „na podporu vědeckého bádání a historické pravdy proti povrchnosti a prázdnému vlastenčení“.

Úvodní článek do nového časopisu napsal mladý talentovaný literární historik a kritik H.G.Schauer /1862-1892/. Článek pojmenoval „Naše dvě otázky“ a kritizoval v něm českou národní a kulturní malomoc, lítoval, kolik sil se vyplývá ve zbytečných žabomyších válkách. Stála ta námaha za znovuvzkříšení národa zato? Máme dost sil na samostatnou kulturní tvorbu? Neměli bychom svou tvořivost uplatňovat v rámci větší a zavedené kultury německé? A dokáže hodnota námi vytvořené kultury zabezpečit naši existenci před odnárodněním? /Čas 26.12.1886./ Článek vzbudil svou skepsí u české veřejnosti všeobecné pohoršení. Byla skepse oprávněná? V době, kdy Schauer psal svou úvahu, nejstarší buditelé již dávno nebyli mezi živými. Už jen v historické paměti trvala generace Dobrovského i Jungmannova. Už jen svým dílem žil Kollár, Purkyně, Palacký, Šafařík, Čelakovský, Tyl, Mácha, Erben, Němcová, Mánes, Havlíček, Smetana, Hálek..Každý z těchto /a řady jiných/ zakladatelů i pokračovatelů svým životem a dílem dosvědčil, že stojí za to rozvíjet kulturu svého národa. Učenec, vědec, sběratel, překladatel, spisovatel, básník, malíř, hudebník...ukazovali národu jeho dějiny, odkrývali jeho duši, jeho vnitřní osud. Probudili jeho sebeuvědomění, sebezpoznaní. Inspirovali, podněcovali, povznášeli. Dali prožít vítězství i prohry, sny, touhy, radosti i zklamání, nejistoty hledání i vzácné štěstí úspěchu. Uvedli jej do světa fantazie, poesie, krásy. Jak by to bylo možné v rámci kultury jiného národa? A tak jako pokračuje život národa ve sledu jeho generací, tak pokračuje i život jeho kultury, stále otevřený, stále

nedokončený. Schauer byl mladším současníkem žijící generace takových tvůrců jako byli Neruda, Dvořák, Zeyer, Čech, Fibich, Jirásek, Aleš, Vrchlický, Janáček a – v neposlední řadě – Masaryk. Ti a mnozí jiní, nejmenovaní /jde nám o příklad, nikoli o úplnost/ nepochybovali, pracovali, tvořili. A po nich přicházeli po celé následující století další tvůrci naší kultury, a je naší hanbou, že na ně zapomínáme.

Pro Masaryka nebylo pochyb o významu úsilí potvrdit existenci a povznést úroveň vlastního národa. Svědčí o tom jeho celoživotní dílo. Ale vyslovil se k dané otázce i přímo svou úvahou „Problém malého národa“ / přednášky pro krajany v Chicagu 1902 a péči Sokolské organizace pro veřejnost v Kroměříži 1905/. Nemůžeme citovat dílo celé, ale zasloužilo by si to. Jako příklad realistického pohledu na naše postavení v Evropě, jako příklad důvěry a přesvědčivé samozřejmějnosti Masarykova postoje proti oslabené mravní vůli, za novou energii, za poctivou práci, která nikdy nekončí.

„...I národ malý může být uvědomělý, kulturní, svéprávný, samostatný duchovně i politicky. To není ještě zlo, být národem malým. Malost je v tom, že člověk neprohlédne a nehledá prostředky k odstranění své malosti. Velcí národové mají také těžké problémy jako my. Když jsme národ menší, máme jiné prostředky, jako člověk, který má chaloupku, nemůže pracovat takovými prostředky jako ten, kdo má palác. Ale je otázka, nemůže-li být člověk v chaloupce šťastnější, vzdělanější než člověk v paláci. Ovšem běda mu, bude-li se opírat po tom, kdo má palác. Národní myšlenka je humanitní myšlenka, všichni národové tvoří lidstvo. Láska k vlastnímu národu neznamena nenávisť k národu jinému. Ne národ, ale stát může utlačovat. Ve jménu humanity žádáme práv svého jazyka. Národ politicky samostatný nemá jistě příčiny přemýšlet o zachování jazyka. Mluví-li se o jazyce, myslí se obyčejně to, co se jím podává. Myšlenky a city, uložené hlavně v dílech básnických. Básník právě proto působí více než spisovatel vědecký, že klade důraz na cit. Krásná literatura nás národnostně vychovávala a vychovává dosud. Otázka cti národa je otázka cti každého jednotlivce. Vzájemná závislost všech států a národů, velkých i malých, neustále roste. Mezinárodní vázanost hospodářská a technická, kulturní i politická se stále zvětšuje. Světová centralizace pokračuje přes občasné zvraty. Musíme se jako národ malý zapojit do této humanitní tendence světové. Otázku českou musíme stále řešit jako otázku světovou. Musíme se spojovat s jinými národy, musíme dbát o růst autority mezinárodní. Ale především, jako členové malého národa nesmíme nikdy zapomínat, že „každý z nás musí být z křemene, aby byl celý národ z kvádrů“ / Jan Neruda/.

Po převratu 1989 nabyla zvláštní aktuálnosti druhá ze Schauerových otázek: Budou kulturní hodnoty národa s to zabezpečit jeho existenci před odnárodněním? Ano, mají takovou sílu a moc, ovšem za předpokladu, že jich národ nebude soustavně zbavován, že s nimi bude nerušeně komunikovat, že se s nimi bude setkávat ve škole i na veřejnosti, že se bude učit vážit si jich, ctít je a milovat. Neděje se tak. Kulturní tradice národa jsou vymyčovány, historická paměť zasuta, uvědomělá identita a svébytnost národa je v ohrožení.

Po roce 1989 byla zpochybněna sama idea národa a národního státu údajně ve prospěch evropské integrace. Jako by federalizace národů nebyla slučitelná s identitou jejich jednotlivých částí. Jako by neplatily systémové vztahy celku a částí, obecného a zvláštního, hromadného a individuálního, logicky nadřazených a podřazených kategorií. Jako by idea integrované Evropy vylučovala svébytnost integrujících se národů. U nás se idea národa důrazně zavrhlá, vlastenectví bylo

Masaryk a jeho spolupracovníci, spoluzakladatelé Československa, by hluboce nesohlasili se současností. Vždyť tvorbě nového státu a boji za svobodu a samostatnost věnovali celý svůj život. Československo bylo smyslem jejich života, cílem veškeré jejich energie, veškerého jejich rozumu i citu. Nedokázali by oželeť ztrátu Československa. Státu, který vznikl jako výsledek dlouholetého boje vlastenců, buditelů, sokolů, legionářů. Státu, který byl vítězstvím porobeného národa nad třemi sty lety nesvobody a nesamostatnosti.

Nesmířili by se se ztrátou prestiže státu. Kam se podělo hrdé Československo? Zbylo tu jakési dílčí oslabené Česko, státeček, téměř poslední v žebříčku srovnávaných 148 zemí.

Nesmířili by se s poklesem parlamentarismu. Kam se poděla odpovědnost politických elit? Cožpak politiky nemá charakterizovat respekt k historické kontinuitě národa i vážnost k současnému postavení státu? A není podmínkou žádoucího podání historické i současné skutečnosti pravda? Pravda bez cynického, utilitárního a manipulativního překrucování v zájmu propagandy těch nebo oněch vlivných mocenských center?

Začalo to kuponovou privatizací, pokračovalo sanací bank v cizím zájmu a skončilo korupčním hospodařením „bilion sem, bilion tam“. Zapomenuta byla věrnost historické paměti, vážnost k usilování předků i odpovědnost za budoucnost příštích generací. Cílem se nestala uvědomělost a rozhled občanů, všeobecná vzdělanost a kulturní úroveň obyvatel. **Cílem se stal úpadkový model Evropy, která nedokáže nabídnout nic víc než lavinu zboží a hedonismus spotřeby.** Pro politické elity u nás tak vznikla pochybná závislost a ochotné posluhování mocným kapitalistům a nadnárodnímu kapitálu. Nejde o žádnou uvědomělou historickou úlohu našeho národa. Jde o to, jakou máme v Evropské unii „imidž“, řekl předseda jedné polistopadové vlády. Jak sdílíme evropské hodnoty, jak se účastníme její zahraniční politiky a jak vyznáváme konzumní ideály ve všech oblastech života. Ani ho nenapadlo, že vláda a stát nemá sloužit zájmům politiků a jejich „imidži“, ale potřebám občanů a jejich autentickému životu v duchu vzdělanosti a kultury, nezávislé na pouhé konzumní nabídce a poptávce mocných.

Představitelé první republiky by se nesmířili s nedostatkem péče o školství a o učitele, o jejich kvalifikaci a o materiální zabezpečení.

Zapomenuto je prvorepublikové heslo „Stát jsme my“, my občané. Místo občanů se vyjadřují všudypřítomná média a vedle nich se vynořují se svými hlasy četné neziskové organizace. **Stát se rozpadá a štěpí.** A k parlamentarismu patří i otázka sociální. Zakladatelé Československa by se nesmířili s nezaměstnaností, ani s bezdomovectvím, ani se sociální vyděděností.

Vyznávali zásadu, že každý má právo na práci a na spravedlivou odměnu. Ne na almužnu, ale na spravedlivou odměnu. Nesmířili by se se sobectvím a arogancí. S pavlačovými způsoby nactiutrhání, pomluvami, sprostotou a nadávkami ve veřejném prostoru. Ve veřejném prostoru, který se tak často prolne i s politickým prostorem. Masaryk odsuzoval nízkost myšlení i chování některých politiků. Měl pro ni výstižný název. Byl to „Kocourkov“ a „Hulvátov“. A my se nestačíme divit, jak počet „Kocourkovů“ a „Hulvátovů“ stoupá.

Nesmířili by se s gendrovými extravagancemi, gamblerstvím, s kouřením marihuany ani s alkoholismem. Nesmířili by se s církevními restitucemi, s restaurací

komunikaci s celým světem za hranicemi. Přijdete-li „ven“, zeptají se vás nepochybně s nepředstíraným zájmem: „Where are you from“?

Ovšem polistopadoví političtí vůdcové nás učili jinak. Skupinová identita prý má být podřazena identitě individuální, řekl pan P. Pithart. Pokud tomu tak není, rodí prý se extrémismus. Nezbyvá než se názorům pana Podivena opět „podívat“. Cožpak přirozená oddanost člověka rodné zemi, nezištná a obětavá práce pro nadosobní celek, vědomí sounáležitosti s blízkými účastníky společného historického osudu - to je možno označit jako extrémismus?

Bez jasné osobní i skupinové identity není možno stanovit smysl života, ani osobní, skupinové, národní a státní cíle. Bez historicky, politicky, hospodářsky a kulturně vytvořené národní identity a důvěry ve vlastní národ nelze vytvořit ani společnou identitu evropskou a harmonické spolubytí a spolužití národů v Evropě.

V integrované Evropě je zapotřebí, aby si národy uchovaly svou národní identitu jako výraz svého specifického kulturního bohatství. A jako podíl na kulturním historickém bohatství Evropy. Pro nás to znamená – při starosti o osud vlastního národa a bratrského národa slovenského – aktivně se účastnit řešení nových otázek a problémů nejen národních, ale i celoevropských a celosvětových. Ale přitom nikdy svou národní identitu nesmíme opouštět. Deficit národní identity oslabuje jak stát, tak i identitu osobní.

Zahraniční pozorovatel o nás svého času napsal: „Historické pohromy oslabily Čechy tak, až začali pochybovat o své identitě a ztrácet pocit životní jistoty. Je u nich nebezpečí jakési lokajské mentality. Češi často více imitují než ze sebe tvoří. Nejistota, která dnes existuje v poměru k Němcům, je typická. Bylo by dobré ujasnit si svou identitu a svůj vklad Evropě. **Asi jako to dělal Masaryk: znal svět a přitom stál pevně na zdejší půdě.**“

Dovolávat se Masaryka je vskutku na místě. Byl u nás autoritou (tím, kdo má být vážen a ctěn) a zůstává jí. Byl a je představitelem a ručitelem morálně politických a kulturně osvětových hodnot v rozměru osobním, národním i všelidském. Neměli bychom dovolit, aby byl odsouán do dějin bez vztahu k dnešku. Koncem 19. století, v krizové době, kterou F. X. Šalda charakterizoval jako dobu „soutěračnou, vyprahlou a zoufalou“, publikoval svých pět programových studií: „Česká otázka“, „O naší nynější krizi“, „Jan Hus“, „Karel Havlíček“, „Otázka sociální.“ Podal tu výklad důležitých etap historie našeho národa v Evropě, ukázal konsenzuální hodnoty, které mohly společností motivovat, inspirovat a integrovat (credenda et miranda). Sám se postupně svým životem a dílem stal zosobněním pozitivních národních tradic. Takovým zosobněním ve všech peripetiích 20. století zůstal, a my se stále znovu přesvědčujeme o tom, že bez jeho autority nelze u nás udržet a rozvinout ani individuální ani skupinovou identitu. Bez věrohodné autority a vědomí toho, co lidé po generace chtějí, čeho si váží a co milují, spěje individuum i skupina k rozkladu, úpadku, rozpadu.

První odboj a první republika, přes krátkost svého trvání a nedokončenost sociálního programu, ztělesnila Masarykovy směrodatné hodnoty, svobodu a svébytnost národa, rozvoj demokracie a humanity, vzdělanosti a kultury. Díky obětavé práci prostých lidí, kteří tyto hodnoty vzali za své, kteří je přijali jako národní i osobní program, vznikl na našem území a 20 let existoval stát, na který vzpomínáme s láskou a hrdostí.

zतोžně se zlopověstným nacionalismem /prý je zdrojem všech konfliktních vztahů mezi národy/ a jako takové bylo prohlášeno za extrémismus.

K deklarovaným zájmům zastánců evropské integrace odmítat národní stát jako překážku slučování přistoupily u nás ještě dvě skupiny protičeských resentimentů . Ta první navazuje ještě na staré Rakousko a odmítá celé naše národní obrození. Proč by bývalo neprozřetelným „obrodičům“ nemohlo stačit zemské vlastenectví, proč usilovali o vzkříšení jazyka, když přece existovalo heslo české šlechty, monarchii tak příznivé: „Nicht tschechisch, nicht deutsch, echt böhmisch, fest österreichisch, für Gott, König und Vaterland“? Ta druhá souvisí s nevaživým odmítáním vzniku Československé republiky r.1918 u politických aktivistů v českém pohraničí s německým osídlením. Celých 20 let existence československého státu se propagandisticky orientovali na revanšistické a separatistické síly doma i za hranicemi, snažili se všemožně demokratický stát rozvracet a posléze, ve 30. letech, vydatně podpořili agresi hitlerovského Německa i organizovanou záškodnickou a teroristickou činností.

Domnívali jsme se, že po vítězství Spojenců ve druhé světové válce byla existence Československé republiky, osvobozené z nacistické poroby za přispění i vlastního domácího a zahraničního odboje obnovena a potvrzena definitivně a bez všech rekriminací. Věřili jsme, že mírové dohody a smlouvy, které Spojenci uzavřeli, uzákoněné procesy demilitarizace, denacifikace a demokratizace Evropy potvrdily legitimitu poválečného uspořádání a poskytují nám jistotu, že žádné hrozby z minulosti již nehrozí.

Mýlili jsme se. Po r.1989 proběhla transformace centrálně řízeného hospodářství a privatizace státního majetku. Vrátila se svoboda, ale nejen demokratickým silám. Zároveň se otevřela stavidla i starým proudům nedemokratickým, protinárodním a protičeským. Znovu se přetřásá otázka „nesamozřejmého národa“.

T.G.Masaryk zdůrazňoval mnohostranný význam věrnosti tradici, ideálním hodnotám, které v minulosti vytvořili vynikající předkové. Husův boj za pravdu a pravdivost přesvědčení, Žižkovu neohroženost v spravedlivém boji, Chelčického usilování o pravou lásku k bližnímu bez konfliktů a násilí, lásku k míru a práci pro mír Jiřího Poděbradského, Komenského snahy vzdělávací a všenašpravné – těmito humanitními ideály nás každého osobně zavazoval. V tom duchu vychovávala prvorepubliková škola a dochované čítanky jsou toho výmluvným dokladem. Avšak po r.1989 vypukla, kde se vzala, tu se vzala, nevyhlášená psychologická válka s cílem zbavit nás historické paměti, tradic, smyslu, hodnot, které nás integrovaly, povzbuzovaly, oduševňovaly. Zbavit nás morální jistoty a síly.

Po všech historických peripetiích, ke kterým po vzniku Československé republiky r.1918 došlo, čelíme posledních 28 let systematickému pokusu přehodnotit nevybíravým způsobem naše národní dějiny. Cizí útočníci, nájezdníci a uchvatitelé minulých dob stejně jako bezohlední mocipáni, hamižní kořistníci a rozkrádači se těší uznání a obdivu. Ke kritice, posměchu a zapomnění jsou odsouzeni naši buditelé. Proč vydupávali ze země národ, který byl již z velké části asimilován? K čemu obnovovali český jazyk a vraceli český národ mezi ostatní národy Evropy? K čemu kladli základy věd, umění, hudby, techniky, architektury, školství, průmyslu, všech oborů lidské kulturní činnosti, které patří k životu v moderní civilizaci? Jen vytvořili podmínky k tomu, aby roku 1918 mohlo vzniknout Československo, podle nepřátel neprozřetelný, umělý a neorganický útvar, odsouzený k zániku. A nebyť Československa, nebylo by Mnichova, nebylo by odsunu, nebylo by Února 1948 ani srpna 1968...Obrozenci to vlastně všechno zavinili. Mezi disidenty se objevil názor,

že nebýt Jungmanna a Šafaříka, mohli jsme mluvit německy, tedy velkým, ne-li světovým jazykem a mohli jsme žít v klidu a blahobytu. Mohli jsme spočinout v lůně velmoci a nemít již žádné dosavadní nesnáze. Zapomíná se ovšem, že velmoci mají nesnáze zase jiného typu, že např. vedou války, přepadají, ničí, plení, okupují. Jestlipak se jim také říká, že se mají vyrovnat se svou minulostí? Nebo se předpokládá, že jen malý národ má svědomí?

K publicistickému bontonu u nás patří stěžovat si na historická traumata, která národ utrpěl /1620, 1938-9, 1968, 1992 /a která mu prý bolestně připomínají „nesamozřejmost“ vlastní existence a vyvolávají pocity neklidu, nejistoty, permanentního ohrožení, vyšinuté chování. Chybujeme prý tím, že se dovoláváme svých mýtů a kýčů, uctíváme ikony a nedokážeme opustit fetiše, mytologizujeme si své dějiny, vězíme v nacionalismu, nechceme opustit falešné vědomí, nadřazujeme kulturu nad politiku, odmítáme vyrovnat se se svou minulostí. Avšak co má znamenat ono „vyrovnání se“ s minulostí? Opustit vlastní verzi, abychom mohli převzít hodnocení minulých dějů od svých odpůrců, přijmout verzi protivníka, který má /nejen/ mediální propagandistické prostředky nás k tomu nutit? Proč renomovaní tvůrci veřejného mínění kopírují hodnotící soudy protičeských historiografů? Jistě vědí, že pravda českých dějin je základem naší identity. Vědí nepochybně i to, že živé podání dějin v imperiálním zájmu ohrožuje morální bytí malého národa. Proč nevyhlásí jednu novou provzdu, že už dost bylo nezdarů a traumat, a že je třeba vydat se na cestu znova a lépe? Místo toho přepisují, devastují a dehonestují národní dějiny. Moderátor velmi frekventovaného televizního pořadu o české historii připomíná natěšeného kuželkáře, který se svými besedníky v kulečnicku poráží vítězoslavně jednu naši historickou osobnost či událost za druhou. Hru prožívá s neskrývaným potěšením. Nelze reagovat na nepřetržitý proud pochybných informací, který se valí z médií ze všech stran, jen aby kompromitoval, zpochybnil a znevažil všechny a všechno v českých národních dějinách a kultuře. Připomenu jen namátkou.

Není pravda, že si „československý národ“ vymyslel zcela účelově Masaryk r.1918, aby mohl zdůvodnit vznik Československé republiky. Idea československého národa byla živá od společných počátků národního obrození Čechů a Slováků a slíla spolu s ním. O spojení a vyvedení Slováků z maďarského područí uvažoval např. Havlíček, který právě od Slováků očekával vůdcovskou roli, jarost a sílu. Spojení historií rozděleného československého národa předpokládal Masaryk ještě mnoho let před první válkou světovou. A nebyl sám. A není pravda, že národní obrození bylo /zlopověstně/ nacionalistické. Bylo humanitní. Od Kollára přes Palackého k Masarykovi, všichni kladli na první místo /vše/lidství, lidstvu podřizovali národ. Dokonce i neurvalému šovinistickému napadání Slovanů vůbec a Čechů zvláště chtěl Masaryk čelit demokraticky a humanitou /aféra T.Mommsena/. A kultuře jsme dávali přednost před politikou ne proto, abychom mohli pěstovat „národní mytologii“, ale proto, že v nesvobodném režimu přejímá funkci veřejné výměny názorů literatura. Politika je doména vládnoucích držitelů moci, literatura se stává útočištěm ovládaných. Přináší obraz doby, duševního stavu společnosti, společenských problémů a politických úvah. Literatura má ovšem hodnototvornou povahu, předkládá hodnotící soudy o hodnotách lidského života, a předkládá je v umělecké /také hodnotové/ podobě. Ale hodnoty /to, co chceme, co potřebujeme, co ctíme a co milujeme/ nejsou vysmívané „mýty, fikce, fetiše“, jak nám namlouvají renomovaní tvůrci veřejného mínění. Je to duchovní bohatství společnosti i jedince, národního kolektivu i občana. Bez ideálních hodnot /idejí,

máme odložit? Čím jako Evropani budeme kulturně žít, co budeme chtít, v co budeme doufat ?

Skutečnost je taková, že identita jedince čerpá svůj obsah z příslušnosti k rodině, k vrstevníkům, k souvěrcům, k rodnému kraji, k vlasti. Sytí se převážně hodnotami bezprostředně prožívaných okruhů. Teprve pak může vstoupit do celků, které jsou na stupnici zobecnění výše, jako např. dnes aktuálně celý světadíl - kontinent Evropa.

Evropa jako geograficko-historický pojem je velmi vysoká abstrakce. Odhlédneme-li od jednotlivých evropských zemí, je to pojem značného rozsahu, ale chudého obsahu. Je nápadné, že i současná programová sebeprojekce Evropské unie se omezuje na několik všeobecných politických hesel, nadto vlivem nestejných zájmů členských států ne vždy jednoznačného významu. Bez vzájemné výměny materiálních i duchovních hodnot jednotlivých evropských národů by byla pojmová kategorie Evropy obsahově zcela vyprázdněná. I proto je mylné národní uvědomění a program evropské integrace stavět do protikladu. Navzájem se nevylučují, ale naopak podmiňují a doplňují. Ani Češi nevstoupili do Evropské unie s holými rukama, ale s kulturním bohatstvím, které jejich národní společenství po staletí shromažďovalo. Na toto bohatství nelze zapomínat. A to platí přirozeně i pro ostatní evropské národy. Tím spíše, že se jim zhusta místo deklarované europeizace předkládá módní amerikanizace. Ani federalizovaná Evropa nemůže rušit ideu národa. Vzájemná výměna kulturních hodnot není bez jedinečnosti národů a jejich odlišných národních identit vůbec možná. A tato výměna, která tu byla od nepaměti, je v zájmu zachování evropské civilizace nejvyšší nutná. Všelidský smysl federalizované Evropy nespočívá v hegemonii a v uspokojování geopolitických zájmů velmocí, ale v trvalé a spolehlivé ochraně evropského kulturního dědictví, dědictví jednotlivých evropských národů.

Jak to, že se národní idea u nás potlačuje?

Pro formování skupinové i osobní identity byl u nás v minulosti národní program velmi důležitý. Po roce 1989 se nestal ani předmětem úvah. Zanedbala se starost o autentičnost národa, o jeho uvědomělou existenci, o vědomí historické kontinuity, o jeho charakter, o jeho kulturu a vzdělanost. I národní umění všech druhů nás většinou přestalo životem provázet. Převahu ve veřejném prostoru získala nepřeborná nabídka z dovozu. Zpochybněna byla ovšem především sama kategorie národa. Je to prý přežitek a fikce. Ale tváří v tvář přetrvávajícím nacionalismům tradičních velmocí i novým nacionalismům, které se s neskrývanou silou (leckde i s podporou velmocí) přihlásily k právu na sebeurčení pro tu či onu národnostní skupinu, se musíme ptát: Není potlačování národní myšlenky v zájmu evropské integrace jen nová účelová politická fikce, která má zbavit některé národy péče o hlubší národní program a zrušit tak jejich identitu, historickou kontinuitu a posléze i holou existenci? A není to příznak neomluvitelné slabosti a nového kolaborantství, že právě my jsme ochotni rezignovat na svou národní identitu? Soustředěným dlouhodobým působením médií jsme již otupěli, nejsme citliví na útoky proti své národní příslušnosti. A mládež ztratila většinu možností ji získat. Veřejným prostorem zavládla silná protinárodní propaganda. Poznala jsem např. studenty, kteří se báli slova vlast, měli obavy ze „zapáleného“ vlastenectví a chtěli být raději Kelty než Čechy a Slovany. A přitom přece jen se silným pocitem sounáležitosti s vlastním národem a jeho kulturou nám nechybí sebejistota v

všeobecná vážnost autorit přispívá k integraci daného společenství, znevážení autorit má vliv dezintegrační. Takové dezintegrace jsme bohužel svědky dnes u nás. Za podmínky dezintegrace a dehonestace hodnot sám stát a jeho orgány nemají a nemohou mít autoritu. Neexistuje tu příklad hodný následování. Masmédia horlivě pracují na znevážení a znechtění všeho, co by mohlo budit respekt, ať již v minulosti nebo v přítomnosti. Chybí představa státu jako společného díla a všeobecné soudržnosti. Nejsou obnovovány hodnoty společně sdílené a společnost integrující. Nejsou tu víry a vzory (credenda et miranda), předměty úcty a obdivu, které by nás spojovaly navzájem pro život v přítomnosti, s odkazem předků v minulosti, a které by oduševňovaly i naše děti na cestě do budoucnosti.

Společnost nemá představu o smyslu své existence, dobrovolně se rozkládá a proměňuje v masu nespojených individuí. Není tu pro spolupráci a vzájemnost. Nespojení jedinci jsou tu pro egoismus, machinace a zápolení, v kterém vítězí hrubá síla a bezohlednost. Hle obraz, který o nás každodenně podávají média: korupce, intriky a pletichy, podvody a podrazy, pomluvy a lži, krádeže a vraždy, prostituce, pornografie, narkomanie, neuvěřitelná sprostota a hrubost, ztráta svědomí, citu, vkusu, taktu, studu, ohledů, lidské důstojnosti. Ale ovšem, jsou tu též všudypřítomné zbytnělé představy o vlastním já. Jedinec je pohlcen představami o svém jedinečném sebeuplatnění, sebeprosazení, sebeuspokojení. Ani ho nenapadne, že mohou existovat i nějaké obecnější, skupinové, např. celonárodní zájmy. Je zřejmé, že individuální svoboda jako jediné kritérium úrovně vyspělosti a kvality společenského života nemůže poskytnout ideový základ pro budování nově ustaveného (zbytkového) státu.

Stav společenské anomie a absence věrohodné autority souvisí s krizí **identity**. Čím více se po roce 1989 o identitě mluvilo, tím méně se identita pozitivně utvářela. Slovo identita znamená jednak shodu, totožnost, jednotu, harmonii, nezaměnitelnost osobností (jedinec je identický sám se sebou), jednak přijetí motivů, aspirací, hodnot a ideálů od představitelů skupin, ke kterým jedinec patří (např. rodina, spolek, obec, stát...) Identita se vyjadřuje jak slovem já, tak slovem my. Skupinová identita je neoddelitelná od osobní. Člověk se cítí jako příslušník té nebo oné mikro nebo makroskupiny – současně se chápe jako neopakovatelné individuum.

Národní identita spočívá v souhrnu faktorů, které jsou pro ni charakteristické. Patří sem: jednotné území (ale jsou výjimky), společná řeč (ale neplatí vždy a všude), společné sociální a hospodářské instituce a vláda, někdy (zdaleka ne vždy) společné náboženství, jednotný dějinný původ, relativně shodná hodnotová orientace. Národní identita je povědomí o historickém společenství, ke kterému patříme, o jeho specifické cestě dějinami mezi cestami jiných národů, je to i vůle ke kontinuitě generací, přenos národního vědomí od předchůdců k pokračovatelům v čase, spojení respektované tradice s nutnou inovací. Vědomí národní identity se probouzí často v ohrožení, v konfrontaci s jinými národními skupinami. Rozhodující pro jeho zformování je – jak se zdá – faktor společné vůle. Tato vůle je u nás v současné době silně oslabena.

Svět dnešní „mediokratury“ manipuluje člověkem a nabízí mu nové vzory pro chování jedinců společensky nezakotvených. Vyšším celkem, k němuž se má vztahovat dnešní skupinová identita, nemá být už národ, ale vyšší geograficko-politický celek – Evropa. Je to nová, neočekávaná příležitost pro identifikaci, ztotožnění, sebepojetí a sebeprojekci současníků. Znamená to, že identitu národní

norem, příkladů, vzorů, ideálů, vizí/ chybí jak jedinci tak i kolektivu něco velmi podstatného: uvědomělé lidství, smysl pro dobro a čest, krásu a lásku.

Pocitujeme všeobecný úpadek. I prezident republiky popisuje vnější projevy demoralizace národa, mluví o ztrátě respektu k poctivé práci, o hluboké degradaci úcty a sebeúcty, kulturnosti chování, vztahů k lidem i věcem, o nekritickém obdivu povrchnosti, okázalosti, líbivých gest... Mohli bychom pokračovat a zmínit všudypřítomnou korupci, neúctu k zákonům i morálce, bezohlednou hrubost slovem i činem, militantní fanatismus, absolutní netolerantnost, prodejnost, hloupost...Není se co divit. Je to přirozený následek dlouhodobého a systematického působení jak společenské reality /kasinového kapitalismu/ tak ideologického vlivu masmédií, která zbavují občany úcty k tradicím a kulturnímu odkazu předků s vidinou jakéhosi nového životního stylu užívat si života bez odpovědnosti a zábran. Bylo řečeno, že není demokracie bez demokratů. A platí, že bez morálky, sebeúcty, sebevědomí a bez národní hrdosti není demokratů. Bez výchovy hodnotami k hodnotám v rodině a ve škole i na veřejnosti všeobecný úpadek nelze překonat.

Nová naděje pro národní výchovu je na obzoru. Ukazuje se, že integrace Evropy přestala být tabuizovaným nedotknutelným božstvem. P. Robejšek nedávno konstatoval, že se federalismus dostává do odstředivky dějinného vývoje, a že národní perspektiva představuje užitečný model lepšího řešení. Národ má a plní své úkoly. Uspokojuje potřebu lidí najít pevný bod v chaotickém světě a poskytuje jistoty v čase zmatků. Národ je řeč, historická paměť, znalost sociálních realit. Důvěrně známé sociální a materiální prostředí. Odlišnost a sounáležitost, které federalismus neposkytuje. Ukazuje se, že vlastenectví, láskyplný pocit domova, pocit silné sounáležitosti a odpovědnosti k vlastnímu národu a jeho zemi, jazyku a kultuře podrží si svůj význam i v procesech integrace v celoevropském i světovém měřítku. **Bránit svůj národ a svou příslušnost k němu má smysl i v době postupující globalizace. A snad už to nebude „extrémismus“,**

Literatura:

Masaryk, T.G.: Problém malého národa. Praha 1947

Robejšek, P.: Federalismus a Evropa. In: Parlamentní listy 9.2.2013

Šalda, F.X.: H.G.Schauer. In: Kritické projevy 1. (1892-1893)

Autorita, národ a Evropa dříve a dnes

Prof. PhDr. Stanislava Kučerová, CSc.

Je to již neuvěřitelných 33 let, co u nás došlo k nečekanému společenskému převratu. A znovu mnozí z nás budou uvažovat o tom, co se tehdy vlastně stalo, zda proměna společnosti přinesla to, co jsme chtěli, když jsme minulý režim kritizovali, a kde se stala první chyba, že vývoj směřuje jinak a jinam, než jsme chtěli.

Významný přímý účastník listopadových událostí r. 1989, signatář Charty 77 a spoluzakladatel Občanského fóra, napsal s odstupem doby: „Nic sametového nevidím. Šlo o povrchní restauraci s restitucí některých vlastníků z doby před rokem 1948. Výraz „sametová revoluce“ je matoucí a účelový. Kryje snahu zabránit pronikavé demokratizaci, rehabilitaci práva, zákonů, skutečných lidských a občanských práv.“ Dodala bych, že vlády se chopila staronová oligarchie, která se zaštitila neoliberální ideologií. Vyhlásili jsme neomezenou svobodu bez

odpovědnosti, všechno měla řešit „neviditelná ruka trhu“. Jenže, jak po všechna ta léta pozorujeme, neviditelná ruka trhu podporuje bezohlednost, sobectví a hrabivost. Lidem chybí motivace k odvaze, čestnosti a svědomí, protože je nelze výhodně zpeněžit. Morální zábrany jsou dokonce překážkou v boji o úspěch, který se měří penězi. Na původ peněz se přitom nehledí, jde jen o to, aby se rozmnožovaly. Zisk rozhoduje. A jen zcela pokrytecky se pěstuje pohoršení nad nekalým bohatnutím těch, kteří někomu překážejí. S předstíraným přesvědčením se vyhlašuje celospolečenský boj s korupcí. Je však neúčinný, vede se jen slovně, jen pro uchláčení oprávněné kritiky.

Převratné události koncem roku 1989 probudily silné naděje v obrát k lepšímu, dostavilo se i nadšené očekávání a odhodlání odstranit a napravit dosavadní společenské nešvary. Vrátil se k nezapomenutelným ideálům demokracie a humanity. Ale netrvalo dlouho, přišlo vystřízlivění. Vývoj nabral směr, který nikdo z lidu nečekal a nikdo si nepřál. Působením nových elit došlo u nás postupně k šíření marasmu a k postupnému společenskému rozkladu. Neotkli jsme se daleko od stavu, kterému sociologie říká *a n o m i e*, stav bez pravidel, stav libovůle a svévole. Místo aby se všemi prostředky – včetně široce pojaté osvěty ve škole i na veřejnosti – posílily žádoucí principy samostatného státu, práva a spravedlnosti, solidarity a humanity, objevilo se něco málo anarcho-intelektuálních utopií. Neurčitá „snění o Evropě“, o „nepolitické politice“, o „občanské společnosti“, o „přesahu k transcendentnu“ apod. A k tomu přistoupila masivní propagace ultraliberálních hesel o neomezené svobodě individua, svobodě podnikání, směřující přímočaře a neochvějně k obnově kapitalismu a k slibované kýžené prosperitě. Program obnovy soukromého vlastnictví a neregulovaného trhu postrádal zákonné normy právní a mravní a byl všeobecně pochopen jako neomezená příležitost obohacovat se bez zábran, bez skrupulí či ohledů. Ambiciózní podnikavci využili příležitosti a obsadili hbitě důležité politické nebo ekonomické pozice. Pro obnovu kapitalismu a pro ustavení vrstvy kapitalistů vláda dovolila „zhasnout“, aby na způsoby obohacování nebylo vidět. Původně silný společenský popřevratový konsensus vyrchal.

Destrukční proces vyvrcholil rozdělením společného státu Čechů a Slováků. Pádem společného státu padl roku 1992 viditelný historický doklad minulého úspěchu i symbol úsilí, které spojovalo generace našich předků v zápase o všelidské ideály svobody, demokracie a humanity. Místo toho jsme pocítili ztrátu nadosobního smyslu pro povinnost. Ztrátu historické kontinuity. Ztrátu ideálu. Ztrátu identity. Demoralizující vliv anomie se ještě prohloubil. Prezident, který z hlediska jakéhosi pomyslného lidského a vesmírného „bytí“ nepocítil v této osudové události „žádnou tragédii“, definitivně přestal být vnímán jako představitel a zosobnění národní tradice.

Ze dne na den procitli démoni minulosti. V médiích všeho druhu (ponejvíce v cizích službách), od tištěných (vzpomeňme na Čelovského „Konec českého tisku“) po televizi, se pěstují nostalgické vzpomínky na staré mocnářství, znevažuje se první Československá republika, křísí se mnichovanské argumenty a nálady, zpochybňuje se první i druhý odboj, zveličuje se a zároveň bagatelizuje protektorátní kolaborantství. Kritizují se oba demokratičtí prezidenti, protože to všechno nějak „zavinili“. Ten druhý údajně i 40letou vládu komunistů. Snažíví redaktoři a moderátoři nás horlivě zbavují „mýtů a kýčů“ první republiky. Byly to,

podle nich, mýtus husitský, obrozenský, selský, sokolský, legionářský a tatíčkovský. Se silně nevráživým podtextem se přehodnocují národní dějiny a k zapomenutí se odsuzuje národní kultura. S lehkým srdcem odepisujeme Palackého a Jirásku (a vlastně celou klasickou literaturu, ale také hudbu a výtvarné umění), stydíme se za Jana Žižku, posmíváme se tábořským kádím a slavíme Westfálský mír. (Jde o konec „války třicetileté“ r. 1648 a o potvrzení zničující nadvlády Habsburků nad českými zeměmi.)

Opakovaně jsme vyzýváni k tomu, abychom se „vyrovnali“ s výsledky 2. světové války a našeho osvobození r. 1945. Znovu se otevřela problematika německé menšiny na českém území a realizace Postupimských dohod. I na některých vysokých školách se dnes už učí, že národní obrození byl omyl. A leckde se obnovují sochy starých mocnářů a bourají památníky nových osvoboditelů. Dehonestuje se 28. říjen. Ale to všechno se dnes u nás smí a může, protože máme „svobodu.“ Nikdo se neptá, kdo si tu svobodu přivlastňuje a k čemu má taková „svoboda“ sloužit. Nikdo nepřipomíná, že k svobodě nutně patří i odpovědnost. A nic na tom nedostatku společenského řádu nemění ani nepřehledné množství většinou samoučelných a malicherných směrnic od vedení Evropské unie v Bruselu, ani nepřehledné množství neživotných a často nedomyšlených zákonů od pražské sněmovny. Nic z toho na chaotický stav anomie nemá a nemůže mít pozitivní vliv.

Domnívám se, že naší současné společnosti, jak ji modelují vládní a vlivné kruhy, chybí především důvěryhodná, celospolečensky uznávaná *a u t o r i t a*. Autorita, obecně vzato, je sociální vztah mezi lidmi, kteří jsou z nějakého důvodu nositeli vážnosti, respektu a úcty, a mezi těmi, kteří jim vážnost osvědčují, respekt a úctu projevují. Autorita má v lidském společenství od nepaměti významnou funkci, protože nositelé autority právě díky vážnosti, které se těší, mají účinný vliv na činnost a chování těch, kteří jejich autoritu respektují. Podmínkou přirozené autority je, aby členové skupiny sdíleli společné hodnoty a cíle, při jejichž dosahování má nositel autority uznávanou převahu či zásluhu. Ve velkých, nepřehledných, organizovaných a hierarchizovaných společenských skupinách vzniká autorita funkčně-institucionální. Je spojena se společenskou pozicí a větší či menší účastí na držení moci ve společnosti. Za příznivých okolností se přiznává autorita některým osobnostem nejen na základě respektu k jejich vlivné společenské funkci, ale i na základě dobrovolného uznání jejich obecně lidské nebo odborné převahy. Zprostředkovatelem takové autority je citové pouto obdivu a lásky. Takové autoritě se u demokratických občanů Československé republiky těšil první prezident. T.G. Masaryk byl nejen hlavou státu, ale zosobňoval i dalekosáhlou vážnost a úctu k ideálům politické svobody, demokracie a humanity. (Tu mimořádnou autoritu někteří žárliví názoroví protivníci dodnes Masarykovi závidí.)

Autorita má dvojí axiologickou funkci. Sama hodnotou (to jest tím, co má být váženo, ctěno a milováno), je hlavním činitelem při předávání hodnot (toho, co má být chtěno, toho, co stojí za to, aby se stalo předmětem chtění). Lidé s autoritou jsou ve skupině ručiteli tvorby a ochrany hodnot a jako jejich představitelé zprostředkovávají rovněž spojení s kulturním odkazem minulosti skupiny. Oživují ideály a aktualizují tvořivé síly a snahy předků v nových podmínkách. Jestliže

